

JOURNAL OF LEGAL STUDIES

<https://e-journal.uum.edu.my/index.php/jls>

How to cite this article:

Mat Hussin, M. N., & Aizat Fauzi, M. F. (2023). Pembayaran nafkah anak melalui potongan Kumpulan Wang Simpanan Pekerja: Suatu alternatif. *UUM Journal of Legal Studies*, 14(1), 333-363. <https://doi.org/10.32890/uumjls2023.14.1.13>

**PEMBAYARAN NAFKAH ANAK MELALUI
POTONGAN KUMPULAN WANG SIMPANAN
PEKERJA: SUATU ALTERNATIF**

*(Alimony of Children by Deducting of Employees
Provident Fund : An Alternative)*

¹Mohd Norhusairi Mat Hussin &

²Muhammad Farid Aizat Fauzi

Jabatan Syariah dan Undang-Undang,
Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya, Malaysia

¹Corresponding author: husairi@um.edu.my

Received: 23/9/2021 Revised: 22/12/2021 Accepted : 20/3/2022 Published: 18/1/2023

ABSTRAK

Nafkah anak merupakan suatu kefarduan yang wajib ditunaikan secara berterusan oleh bapa atau penjaga menurut hukum syarak dan undang-undang. Namun begitu, tidak dinafikan bahawa wujudnya pengabaian nafkah daripada pihak bapa kepada anak-anak disebabkan pelbagai faktor. Pengabaian nafkah ini menyebabkan kehidupan anak-anak terjejas dan tidak mendapat hak yang sepatutnya. Oleh itu, kajian ini bertujuan untuk menganalisis potongan Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) sebagai suatu alternatif untuk pembayaran nafkah anak di Mahkamah Syariah sekaligus mencadangkan potongan simpanan KWSP bapa sebagai salah satu mekanisme pembayaran nafkah. Data utama dalam kajian

ini diperolehi melalui kajian perpustakaan dan juga kajian lapangan yang melibatkan temubual dengan Peguam Syarie bagi mendapatkan pandangan mereka berkenaan kaedah-kaedah pembayaran nafkah yang sedia ada serta keperluan pelaksanaan potongan KWSP sebagai kaedah alternatif. Metodologi yang digunakan ini boleh menyoroti potongan wang KWSP bagi tujuan nafkah dibuat melalui undang-undang seterusnya boleh mengesahkan kepentingan potongan wang KWSP bagi membela hak anak-anak untuk mendapatkan nafkah. Kajian ini penting khususnya kepada pihak kerajaan dan pembuat dasar di KWSP bagi meminda dasar yang sedia ada untuk membantu memelihara hak anak-anak daripada sikap culas bapa yang mencarum di KWSP.

Kata Kunci: Nafkah anak, Mahkamah Syariah, Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP).

ABSTRACT

Child support is an obligation that must be fulfilled continuously by the father or the guardian according to the Syarak and common law. However, there is no denying that there is often the issue of neglect in the maintenance of child support from the father due to various factors. This neglect has certainly affected the lives of the children as they do not get the rights that they deserve. Therefore, this study aims to analyze the deduction from the Employees Provident Fund (EPF) as an alternative for the payment of child support in the Shariah Court. It is a proposal that the deduction of the father's EPF savings can be one of the payment mechanisms for child support. The main data in this study was obtained through a library study and also a field study involving interviews with Sharie Counsel. The latter was carried out to obtain their views on the existing methods of payment for child support and the need to implement EPF deductions as an alternative method. The methodology used can highlight the deduction of EPF money for the purpose of child support made through the law. It will also further underscore the importance of the deduction of EPF money to protect the rights of children to obtain child support. This study is important to the government and policy makers as the amendment to the existing policy will go a long way to help protect the rights of children from the cavalier attitude of fathers toward payment for child support.

Keyword: Alimony of children, Shariah court, Employees Provident Fund (EPF).

PENDAHULUAN

Nafkah anak merupakan kefarduan yang wajib dilaksanakan oleh pihak bapa. Isu nafkah jarang dibangkitkan jika pasangan masih bersama dalam rumah tangga. Namun, apabila berlakunya perceraian pelbagai isu yang akan berbangkit termasuklah soal nafkah, hak jagaan anak-anak (Rokiah et al., 2021) dan sebagainya. Islam sangat mementingkan hubungan ibu bapa dan anak-anak serta tidak sesekali memutuskan hubungan mereka sekalipun berlakunya perceraian. Oleh kerana itulah, bapa tetap bertanggungjawab memberikan nafkah kepada anak-anak sekalipun hak jagaan anak-anak diberikan kepada ibu. Bahkan, pihak yang tidak mendapat hak penjagaan turut diberikan hak untuk melawat anak-anak (Kadir et al., 2020). Justeru itu, kewajipan bapa untuk memberi nafkah kepada anak adalah sama sekali tidak akan gugur walaupun setelah berlakunya perceraian dengan bekas isteri atau ibu kepada anak-anak semasa dalam tempoh perkahwinan. Menurut syarak, hak anak untuk menerima nafkah adalah berterusan sehingga anak tersebut mencapai usia baligh (Mohamad Som Sujimon & Abdul Basir Mohamad, 2007).

Realitinya, keengganan atau kecuaian pihak bapa dalam menjalankan tanggungjawab memberi nafkah anak masih berlaku dalam masyarakat pada hari ini. Hal ini menyebabkan, tuntutan di mahkamah syariah semakin meningkat malah perintah yang dikeluarkan juga tidak diambil serius oleh bapa. Isu pengabaian nafkah ini dilihat berpunca daripada sikap bapa yang tidak bertanggungjawab ke atas tanggungan mereka. Islam meletakkan nafkah yang meliputi tempat tinggal, makanan, pakaian, dan pendidikan sebagai antara kewajipan yang perlu dilaksanakan oleh bapa. Jika bapa gagal menunaikan tanggungjawab tersebut, wakil bapa atau kaum kerabat bapa masih berkewajipan menanggung nafkah anak tersebut dengan kadar yang mampu dan patut.

Berdasarkan perintah nafkah anak yang dikeluarkan, mahkamah boleh memerintahkan supaya amaun yang perlu dibayar itu dilevi mengikut cara yang ditetapkan oleh undang-undang. Namun, sekiranya perintah nafkah anak yang dikeluarkan oleh mahkamah dengan sengaja tidak dipatuhi, ia merupakan suatu perbuatan yang menghina mahkamah dan boleh dikenakan hukuman, bahkan boleh dijatuhkan hukuman penjara bagi mereka yang sengaja cuai mengabaikan kewajibannya memberi nafkah selama tempoh melebihi satu bulan bagi tiap-tiap satu bulan nafkah yang masih belum dibayar (Zaini Nasohah, 2009).

Kajian ini bertujuan untuk membincangkan potongan KWSP sebagai suatu alternatif pembayaran nafkah anak. Sebenarnya telah wujud kaedah yang pelbagai di mahkamah syariah dalam pembayaran nafkah anak serta tidak terhad kepada satu satu kaedah sahaja. Mekanisme pembayaran nafkah yang ada pada hari ini adalah melalui pembayaran wang tunai, perintah pemilikan harta tak alih, perintah penghantarserahan harta alih dan perintah pengkomitan sebagai pilihan terakhir. Bagi tunggakan nafkah anak pula, prosiding saman penghutang kehakiman melalui penyitaan, penjualan, prosiding *hiwalah*, penyitaan dan penghantarserahan (harta alih), penyitaan dan pemilikan (harta tak alih) termasuk Perintah Tahanan Pendapatan Tenaga (PTPT) boleh dilaksanakan. Kaedah-kaedah ini tentunya memerlukan kepada prosedur mahkamah yang akan memakan masa yang lama serta merumitkan keadaan pihak-pihak terlibat.

Oleh yang demikian artikel ini cuba menyoroti alternatif baharu bagi kaedah pembayaran nafkah anak yang lebih efektif melalui pemotongan KWSP. Mekanisme ini tentunya akan terpakai kepada bapa yang mempunyai caruman di KWSP, selain daripada pembayaran biasa yang boleh dibuat melalui potongan gaji khususnya bagi bapa yang bekerja dalam sektor awam.

SOROTAN KAJIAN

Topik-topik berkaitan nafkah sebenarnya telah banyak dibincangkan oleh para sarjana sama ada sarjana silam mahupun sarjana moden. Perbincangan adalah berkisarkan kepada definisi nafkah serta perkara-perkara yang berbangkit daripada nafkah tersebut. Dalam memberikan definisi nafkah, kajian terdahulu tidak begitu berbeza dari sudut definisinya. Menurut Mustafa Al-Khin et al. (2014), nafkah menurut bahasa adalah mengeluarkan atau menghabiskan sesuatu dan digunakan kepada perkara yang baik-baik sahaja. Manakala, menurut istilah pula bermaksud semua keperluan asas manusia. Pengertian ini disokong oleh Noor Aziah Haji Mohd Awal (2006) yang turut memberikan definisi yang sama. Para sarjana juga tidak begitu berbeza dari sudut memberikan takrifan istilah kepada nafkah. Para sarjana tempatan seperti Nik Noraini Nik Badli Shah (1992), Suwaid Tapah (2006), Mohamad Som Sujimon dan Abdul Basir Mohamad (2007), Mohd Salleh Hj Ahmad (2012) serta Mohd Razuan Ibrahim (2006) dalam kajian mereka memberikan definisi nafkah yang

sedikit berbeza namun mempunyai maksud yang sama iaitu seorang suami berkewajipan untuk menyediakan keperluan dalam kehidupan seharian seperti makanan, minuman, pakaian, serta tempat tinggal.

Kajian terdahulu juga telah membincangkan berkenaan pertalian yang mewajibkan seseorang untuk memberi nafkah adalah atas sebab pertalian perkahwinan, pertalian darah, dan pemilikan seseorang tuan kepada hambanya. Raihanah Abdullah (2007) dan Ahmad Hidayat Buang (2007) telah mengulas bahawa pertalian seorang bapa dan anak menjadikan bapa sebagai orang yang bertanggungjawab dalam memberi nafkah kepada anak. Pandangan ini adalah sama sebagaimana yang diutarakan oleh Najibah Mohd Zain (2003) dengan menambah bahawa tanggungjawab bapa memberi nafkah anak tidak akan terhenti walaupun hak penjagaan berada di bawah tanggungjawab bekas isteri. Perceraian bukanlah pemutus kepada hak dan hubungan anak dengan ibu bapa masing-masing. Oleh kerana itulah undang-undang tetap memberikan hak lawatan khususnya kepada bapa meskipun anak-anak berada di bawah jagaan ibu sebagaimana yang dinyatakan oleh Rokiah Kadir et al. (2020).

Dari aspek kadar nafkah pula, kebanyakan kajian terdahulu menghuraikan bahawa kadar nafkah anak adalah bergantung kepada kemampuan suami. Menurut Mat Saad Abd Rahman (1993), Mohd Sanusi Mahmud (1984), bersependapat bahawa nafkah tidak mempunyai kadar yang tertentu, tetapi ditentukan berdasarkan konsep mencukupi yang ditentukan berdasarkan pandangan umum pemberi nafkah atau mengikut kemampuan suami yang munasabah sekalipun isterinya berkerja. Kajian juga telah dilakukan oleh Bahiyah Ahmad et al. (2020) yang menganalisis kadar nafkah anak berdasarkan *kifayah* dan *makruf* di Malaysia. Kajian ini antara lain telah menghuraikan bahawa keperluan memberikan nafkah anak mestilah berdasarkan kepada konsep *kifayah* dan *makruf* iaitu dari aspek keperluan anak-anak dan isteri tanpa mengurangi *kifayah adna* atau keperluan minimum anak-anak.

Perbincangan berkaitan nafkah dari sudut undang-undang juga telah dilaksanakan dengan baik oleh para sarjana yang ada pada hari ini. Perbincangan turut merangkumi kesan jika pembayaran nafkah tidak dilaksanakan oleh bapa. Mohd Sabree Nasree et al. (2020) telah menyatakan berkenaan peruntukan nafkah dalam Undang-Undang Keluarga Islam serta tempoh masa seseorang anak berhak

untuk memperoleh nafkah. Pada dasarnya anak-anak berhak untuk mendapatkan nafkah sehingga mencapai usia 18 tahun namun undang-undang membenarkan tempoh itu dipanjangkan ataupun disingkatkan. Dari aspek penguatkuasaan nafkah, Zaini Nasohah dan Suwaid Tapah (2002) telah menyatakan bahawa tindakan undang-undang boleh diambil melalui prosiding *mal* yang merangkumi Seksyen 148, 149, 150, 175 dan 185 Akta Tatacara Mal Mahkamah Syariah Wilayah-Wilayah Persekutuan. Mohd Nazri Abdul Rahman (2010) dan Marhayu Abd Jamal (2012) juga menyatakan perkara yang sama dari sudut tindakan yang boleh diambil dengan penambahan huraian berkenaan dengan perintah pembayaran wang. Perintah pembayaran wang ini boleh dilaksanakan dengan tiga cara iaitu melalui perintah penyitaan dan penjualan, saman penghutang penghakiman dan prosiding *hiwalah*. Pengkaji terdahulu telah menyatakan bahawa perintah pengkomitan adalah usaha terakhir yang boleh diambil terhadap bapa yang cuai untuk membayar nafkah.

Kajian dan perbincangan berkaitan nafkah bukanlah sesuatu yang baharu dan menggambarkan permasalahan yang berlaku dalam masyarakat. Aspek-aspek kewajipan nafkah, kadar bayaran serta konsekuensi yang mungkin terhad jika pengabaian nafkah berlaku telah disentuh dengan baik oleh para sarjana. Namun, bagi membantu menjaga hak dan kebajikan anak-anak, kajian ini mencadangkan suatu alternatif baharu boleh diketengahkan dalam isu pembayaran nafkah khususnya melalui potongan KWSP. Alternatif ini masih kurang dibincangkan dalam kajian literatur yang ada dan boleh dijadikan asas perbincangan untuk merealisasikan pembayaran nafkah secara konsisten oleh bapa khususnya bagi pekerja swasta.

KONSEP NAFKAH ANAK DALAM ISLAM

Nafkah ialah suatu kewajipan yang ditetapkan oleh Islam terhadap bapa atau wali kepada seseorang yang berada di bawah tanggungannya. Nafkah berasal daripada perkataan bahasa Arab iaitu "*nafaqa*" yang bermaksud memberikan atau mengeluarkan sesuatu dan digunakan kepada perkara yang baik-baik sahaja (Mustafa Al-Khin et al., 2014). Dari sudut istilah pula, para ulama telah mendefinisikan nafkah sebagai semua keperluan asasi yang diperlukan oleh manusia seperti makanan, minuman, pakaian dan tempat tinggal (Mustafa Al-Khin et al., 2014). Dalam pengertian yang lebih mudah, dapatlah disimpulkan

bahawa nafkah ialah perbelanjaan atau sara hidup kepada mereka yang berada di bawah tanggungan seseorang seperti isteri, anak, anak angkat yang diterima dalam keluarga, ibu bapa yang telah tua dan sebagainya. Nafkah pada kebiasaannya adalah yang melibatkan keperluan tempat berlindung (rumah), makanan dan minuman, pakaian, pendidikan, keagamaan serta perubatan. Nafkah merupakan penghubung kasih sayang antara pemberi nafkah dengan mereka yang menerima nafkah (Mohd Amir Haji Arifin @ Mohd Rifin & Jamalluddin Hashim 2017), serta dapat menjamin keutuhan sesebuah institusi keluarga. Institusi keluarga sememangnya merupakan salah satu institusi yang harus dipelihara bagi menjamin keutuhan agama dan negara (Abdul Muiz Tamyas & Mohd Norhusairi Mat Hussin, 2020).

Para ulama telah menyatakan bahawa memberi nafkah adalah wajib (Shams al-Dīn Muḥammad ‘Arafah al-Dusūkī (t.t.):’ Abd al-Karīm Zaydān, 1993). Majoriti ulama juga menyatakan bahawa bapa adalah orang yang bertanggungjawab untuk memberikan nafkah kepada anak. Ini disebabkan bapa dan anak mempunyai hubungan darah yang tidak akan putus (Wahbah al-Zuhaylī, 1985: Muḥammad Mustafa Syalabī, 1983). Nafkah yang perlu diberikan kepada anak perlulah mencukupi tanpa mengira jantina anak. Ini kerana setiap anak adalah diterima dan perlu diberikan nafkah dengan sebaiknya tanpa mengira perbezaan jantina antara mereka (Mohd Norhusairi Mat Hussin & Mohd Zaidi Daud, 2020). Dengan kata lain, tanggungjawab untuk memberikan nafkah kepada anak-anak tidak akan terputus sekalipun berlaku perceraian antara pasangan suami dan isteri.

Sebagaimana yang telah dinyatakan bahawa antara keperluan yang perlu diberikan kepada seseorang anak adalah merangkumi penyusuan, pakaian, kesihatan dan tempat berlindung (Mahmud Saedon Awang Othman, 1998: Wahbah al-Zuhaylī, 1985). Para ulama juga menyatakan bahawa pendidikan adalah antara nafkah yang mesti diberikan oleh seorang bapa kepada anaknya. Ini kerana hak untuk mendapatkan pendidikan oleh anak-anak adalah bertujuan untuk anak tersebut *mentaqqarrubkan* diri kepada Allah SWT (Ahmad Hidayat Buang, 2007). Dalam soal kadar nafkah pula, kemampuan bapa sebagai pemberi nafkah mestilah diambil kira (Ahmad Hidayat Buang, 2007), tanpa menafikan keperluan asasi yang telah dinyatakan sebelum ini iaitu meliputi makanan, pakaian, tempat tinggal, pendidikan dan perubatan. Seseorang anak berhak mendapat hak

nafkah sehingga mencapai usia baligh meskipun terjadi perceraian antara suami dan isteri (Shams al-Dīn Muḥammad ‘Arf al-Dusūkī, t.t.). Dengan kata lain, perceraian hanya memutuskan ikatan seorang suami dengan isteri, tetapi tidak akan memutuskan hubungan seorang bapa dengan anak. Tanggungjawab untuk memberikan nafkah kepada anak akan berkekalan sehinggalah anak mencapai usia tertentu yang boleh menyara kehidupan mereka sendiri.

PERUNTUKAN NAFKAH ANAK DALAM UNDANG-UNDANG KELUARGA ISLAM DI MALAYSIA

Peruntukan undang-undang di Malaysia telah memberikan perlindungan yang baik terhadap anak-anak untuk mendapatkan nafkah dari bapa atau orang yang bertanggung untuk menafkahi mereka. Sebagai contoh dalam Akta Undang-Undang Keluarga Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1984 (AUUKI), peruntukan mengenai nafkah anak (termasuk nafkah isteri) telah diperuntukkan bermula dari Seksyen 60 sehingga Seksyen 80. Sebagai contoh, Seksyen 72 AUUKI Islam (Wilayah Persekutuan) 1984 telah memperuntukkan:

- “(1) *Kecuali jika sesuatu perjanjian atau sesuatu perintah mahkamah memperuntukkan selainnya, maka adalah menjadi kewajipan seseorang lelaki menanggung nafkah anaknya, sama ada anak itu berada dalam jagaannya atau dalam jagaan seseorang lain, sama ada dengan mengadakan bagi mereka tempat tinggal, pakaian, makanan, perubatan, dan pelajaran sebagaimana yang munasabah memandang kepada kemampuan dan taraf kehidupannya atau dengan membayar kosnya.*
- (2) *Kecuali seperti tersebut di atas, adalah menjadi kewajipan seseorang yang bertanggung di bawah hukum syara’, supaya menanggung nafkah atau memberi sumbangan kepada nafkah kanak-kanak jika bapa kanak-kanak itu telah mati atau tempat di mana bapanya berada tidak diketahui atau jika dan setakat mana bapanya tidak berupaya menanggung nafkah mereka”.*¹

¹ Seksyen 72 Akta Undang-Undang Keluarga Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1984.

Peruntukan ini jelas menyatakan bahawa bapa bertanggungjawab untuk memberi nafkah kepada anaknya walaupun selepas perceraian berlaku. Tanggungjawab memberi nafkah ini tidak mengambil kira status hubungan ibu dan bapa serta siapakah penjaga kepada anak-anak tersebut. Hal ini menjelaskan lagi bahawa kewajipan tersebut tidak akan terhenti kepada bapa untuk melaksanakan tanggungjawabnya kepada seorang anak. Kewajipan ini perlu berterusan sehingga anak tersebut mampu untuk mencari nafkah sendiri. Namun, mahkamah boleh memerintahkan pihak lain yang bertanggung untuk membayar nafkah anak-anak sekiranya bapa yang dipertanggungjawabkan tersebut didapati tidak berkemampuan atau tidak berupaya untuk melaksanakan tanggungjawabnya atas faktor-faktor yang tertentu seperti kecacatan anggota badan, lanjut usia, dan lain-lain faktor yang diterima. Seksyen 60 AUUKI (1984) menyatakan:

“Mahkamah boleh memerintahkan mana-mana orang yang bertanggung tentang hal itu mengikut hukum syara’, supaya membayar nafkah kepada seorang lain jika dia tak upaya, sepenuhnya atau sebahagiannya, dari mencari kehidupan oleh sebab kerosakan otak atau jasmani atau tidak sihat dan mahkamah berpuas hati bahawa memandang kepada kemampuan orang yang pertama tersebut itu adalah munasabah memerintah sedemikian”²

Tanggungjawab ini masih perlu dilaksanakan oleh datuk atau kerabat mengikut urutan syarak selepas diperintahkan mahkamah, manakala bagi pengiraan kadar nafkah anak pula, tiada ketetapan khusus yang dibuat oleh hukum syarak dan undang-undang. Kadar bayaran nafkah yang diputuskan oleh hakim adalah mengikut kemampuan bapa dan kebajikan anak (Nik Noraini Nik Badli Shah, 1992).

Seksyen 61 AUUKI (1984) memperuntukkan:

“Pada menentukan jumlah sesuatu nafkah yang hendak dibayar, mahkamah hendaklah mengasaskan pentaksirannya terutama sekali atas kemampuan dan keperluan pihak-pihak itu, dengan mengira kadar nafkah itu berbanding dengan pendapatan orang yang terhadapnya perintah itu dibuat.”

² Seksyen 60 Akta Undang-Undang Keluarga Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1984.

KUMPULAN WANG SIMPANAN PEKERJA (KWSP)

KWSP telah ditubuhkan pada 1 Oktober 1951 di bawah Ordinan KWSP 1951. KWSP adalah sebuah badan berkanun dan tabung amanah yang diwujudkan untuk menyediakan faedah persaraan kepada ahli-ahli yang mencarum di KWSP. Ordinan KWSP 1951 ini kemudiannya telah diganti dengan Akta KWSP 1991 serta mengalami pindaan dari semasa ke semasa selaras dengan perubahan polisi dan dasar KWSP. Pindaan terkini telah dibuat pada tahun 2019 yang membenarkan sebahagian caruman KWSP suami dipindahkan secara sukarela kepada akaun KWSP isteri atau isteri-isterinya. Pindaan ini adalah selaras dengan inisiatif kerajaan memperkenalkan Skim i-Suri khusus kepada isteri-isteri yang tidak bekerja.

Setiap majikan dan pekerja seperti yang didefinisikan di bawah Akta KWSP adalah bertanggungjawab untuk membayar caruman bulanan bagi amaun upah yang dikenakan dibayar pada kadar yang masing-masingnya dinyatakan di Jadual Ketiga (Seksyen 43 (1) Akta KWSP). Seksyen 2 Akta Kerja 1955 telah mendefinisikan “upah” sebagai:

“upah pokok dan semua pembayaran lain dengan wang tunai kepada seorang pekerja bagi kerja yang dibuat mengikut kontrak perkhidmatannya tetapi tidak termasuk –

- *nilai mana-mana tempat tinggal atau bekalan apa-apa makanan, minyak, lampu atau air atau rawatan perubatan atau mana-mana kemudahan atau perkhidmatan yang diluluskan;*
- *apa-apa caruman yang dibayar oleh majikan sendiri kepada mana-mana kumpulan wang pencen, kumpulan wang simpanan pekerja, skim pemberhentian kerja, mengurangkan pekerja, penamatan, rentikan sementara atau skim persaraan, skim jimat-cermat atau mana-mana kumpulan wang lain atau skim yang ditubuhkan untuk faedah dan kebajikan pekerja.*
- *apa-apa elaun perjalanan atau nilai apa-apa konsesi perjalanan;*
- *apa-apa jumlah yang kena dibayar kepada pekerja untuk menanggung perbelanjaan-perbelanjaan khas yang diperlukan olehnya kerana jenis perkerjaannya;*

- *apa-apa ganjaran yang kena dibayar atas pemberhentiaan atau persaraan; atau*
- *apa-apa bonus tahunan atau mana-mana bahagian dari apa-apa bonus tahunan.”*

Terdapat dua kategori pencarum KWSP iaitu Pekerja Sektor Swasta dan Pekerja Tidak Berpencen Sektor Awam. Sehingga tahun 2019, KWSP telah mencatatkan seramai 7,626,262 pencarum aktif dan 522,297 majikan yang telah mencarum di KWSP. Pada tahun 2019 juga, sebanyak RM75.93 bilion telah diterima hasil caruman pekerja dan majikan.³

Di bawah skim KWSP, wang caruman akan dikreditkan ke akaun individu ahli di KWSP. Pekerja dan majikan adalah diwajibkan untuk mencarum setiap bulan sebahagian daripada pendapatan kepada KWSP. Amaun yang akan dikreditkan ke akaun ahli adalah berdasarkan kepada jumlah gaji pekerja sebagaimana yang ditetapkan melalui Jadual Ketiga (Seksyen 43 (1) Akta KWSP). Sebelum bulan April 2020, jumlah caruman pekerja adalah sebanyak 11 peratus dan majikan akan menambah caruman tersebut sebanyak 13 peratus sebagai tanggungjawab pihak majikan. Namun, kerajaan melalui Pakej Rangsangan Ekonomi pada 27 Februari 2020 telah mengumumkan bahawa jumlah caruman bagi pekerja diturunkan kepada 9 peratus dan majikan kekal dengan caruman sebanyak 13 peratus.⁴ Kadar caruman semasa pekerja adalah mengikut gaji masing-masing sebagaimana jadual di bawah:

Jadual 1

Jumlah Caruman KWSP

Jumlah Gaji	Syer Pekerja	Syer Majikan
>RM 5000	9%	13%
<RM 5000	9%	12%

Sumber: Laman Sesawang KWSP

³ Laman sesawang utama: <http://www.kwsp.gov.my/portal/ms/web/kwsp> diakses pada 10/7/2021.

⁴ <https://www.kwsp.gov.my/ms/-/reduction-of-statutory-contribution-rate-for-employees> diakses pada 8/12/2021.

KWSP akan menggunakan wang daripada pencarum ini dengan melaksanakan beberapa inisiatif pelaburan melalui instrumen kewangan yang diluluskan oleh undang-undang. Ini bertujuan untuk meningkatkan pendapatan KWSP seterusnya boleh memberikan dividen kepada para pelabur. Pelaburan yang dilakukan oleh KWSP termasuklah dalam Sekuriti Kerajaan Malaysia, Instrumen Pasaran Wang, Bon dan Pinjaman, Ekuiti dan Hartanah.

Oleh kerana KWSP telah memperkenalkan dua jenis caruman iaitu caruman syariah dan caruman konvensional, maka dividen bagi caruman KWSP juga terbahagi kepada dua iaitu dividen Simpanan Konvensional dan dividen Simpanan Syariah. Simpanan syariah merupakan satu inisiatif oleh KWSP yang diperkenalkan pada 8 Ogos 2016 bertujuan supaya pencarum KWSP dapat membuat pilihan untuk akaun pelaburannya diuruskan mengikut prinsip syariah. KWSP akan membayar dividen kepada pencarum berdasarkan kepada prestasi dan keuntungan yang terhasil daripada aktiviti pelaburan yang telah dijalankan. Walau bagaimanapun, KWSP menjamin dividen sebanyak 2.5 peratus setahun khususnya untuk simpanan konvensional. Bagi Simpanan Syariah pula, tiada jaminan kadar dividen diberikan selaras dengan hukum muamalat Islam.

KWSP maklum akan terdapat sebilangan ahli yang tidak mampu mempunyai simpanan mencukupi untuk persaraan mereka. Keadaan ini menjadi lebih nyata melihatkan pada kemerosotan kuasa membeli berikutan peningkatan drastik harga minyak dan makanan asas di seluruh dunia. Melalui perubahan ini, ia membolehkan kekurangan simpanan ditampung oleh ahli keluarga yang lain. Perubahan ini bukan saja menyediakan lebih pilihan kepada ahli bagi meningkatkan simpanan persaraan, malah menggalakkan nilai-nilai murni kekeluargaan yang membantu mewujudkan sebuah masyarakat penyayang.

Menerusi perubahan ini, tambahan simpanan boleh dimasukkan ke dalam Akaun 1 ahli secara tunai atau cek melalui kaunter perkhidmatan di cawangan-cawangan utama KWSP. Walaupun tiada had maksimum ditetapkan, jumlah minimum tambahan simpanan ialah RM50 sebulan dan jumlah tersebut tidak boleh diambil atau dipindah dari akaun KWSP penambah simpanan berkenaan. Selain itu, satu akaun khas akan dibuka di atas nama penuntut (*claimant*) setelah beliau mengemukakan permohonan dan surat perintah mahkamah. Jumlah yang dipindahkan ke dalam akaun penuntut daripada akaun ahli akan

dibayar bersama dividen kepada penuntut apabila penuntut mencapai umur 55 tahun. Usaha tersebut membolehkan KWSP lebih proaktif membantu penuntut menyelesaikan tuntutan harta perkahwinan yang melibatkan simpanan KWSP. Sekiranya penuntut meninggal dunia sebelum simpanan boleh dikeluarkan, wang tersebut akan dibayar kepada penama atau waris terdekat penuntut.

Daripada perbincangan yang dikemukakan, dapatlah dirumuskan bahawa KWSP ditadbir urus secara profesional serta mengikut undang-undang termasuk Akta Pekerja 1955. Perubahan-perubahan polisi boleh dilakukan dari semasa ke semasa dengan tujuan untuk menjaga kepentingan pencarum serta ahli keluarga mereka. Oleh yang demikian, adalah sesuatu yang tidak mustahil jika pengeluaran caruman KWSP dapat diperluaskan kepada pembayaran nafkah anak-anak sekiranya terdapat keperluan bagi menjaga hak dan kebajikan keluarga pencarum.

MEKANISMA PEMBAYARAN NAFKAH ANAK DI MAHKAMAH SYARIAH MALAYSIA

Nafkah merupakan salah satu isu yang berbangkit di Mahkamah Syariah setelah berlakunya perceraian. Biasanya mahkamah akan memerintahkan bapa untuk membayar nafkah kepada anak mengikut amaun yang diperintahkan. Walau bagaimanapun tidak semua perintah dipatuhi oleh bapa walaupun sedar ia merupakan tanggungjawab yang wajib ditunaikan. Oleh yang demikian, dalam situasi ini permohonan penguatkuasaan perintah atau permohonan untuk mengubah perintah kaedah pembayaran nafkah boleh dibuat kepada mahkamah untuk menggunakan kaedah-kaedah yang dirasakan perlu dan efektif kepada pelaksanaan perintah tersebut (Daud Muhammad, 2006).

Penentuan kaedah pembayaran nafkah adalah dibuat berdasarkan kepada beberapa perkara, iaitu melalui kaedah *Sulh* ataupun persetujuan bersama tanpa perlu kepada perbicaraan di dalam mahkamah seterusnya melalui perintah yang dikeluarkan oleh mahkamah selepas didengar permohonan dan perbicaraan antara pihak terlibat. Terdapat pelbagai kaedah pembayaran nafkah anak boleh dibuat melalui perintah mahkamah. Antara mekanisme pembayaran nafkah yang sedia ada diamalkan di Malaysia ialah (Nur Amalina Azman, Mohd Norhusairi Mat Hussin, 2017):

(1) Bayaran Melalui Wang Tunai

Kaedah yang boleh diguna atau diamalkan bagi tuntutan nafkah anak adalah melalui kaedah bayaran tunai secara langsung dibayar oleh bapa kepada anak atau kepada ibunya sebagai wakil (Noor Aziah Mohd Awal, 2006). Biasanya kaedah pembayaran ini boleh dilaksanakan jika anak atau bekas isteri tinggal berdekatan dengan bapa. Kaedah bayaran tunai ini dilihat sebagai suatu kaedah yang boleh dilaksanakan jika bapa tersebut seorang yang amanah serta bertanggungjawab ke atas tanggunggannya. Ini kerana kaedah ini merupakan kaedah yang longgar dan fleksibel kepada bapa untuk menunaikan tanggungjawab secara konsisten ataupun sebaliknya. Kaedah ini juga dilihat sukar untuk dibuktikan pembayaran nafkah anak tersebut kerana tiada dokumen pembayaran yang khusus dikeluarkan.

Dalam kes *HN Binti MI lwn AA Bin S⁵*, Plaintiff dalam kes ini dalam keterangan telah memohon nafkah bulanan bagi dua orang anak yang masih belajar sebanyak RM500 dan nafkah tahunan sebanyak RM600. Nafkah bulanan digunakan untuk keperluan harian manakala nafkah tahunan adalah untuk sambutan hari raya dan persediaan awal persekolahan memandangkan anak-anak tersebut masih belajar. Walaupun Defendan dalam kes ini mengakui pernah memberi perbelanjaan kepada anak-anak beberapa kali melalui anaknya yang sulung, dan telah dinyatakan dalam keterangan salah seorang anak mereka tetapi pemberian tersebut adalah tidak tetap dan adakalanya terabai. Mahkamah selepas meneliti kemampuan Defendan yang tidak berkerja kerana faktor usia dan hanya memperoleh hasil pendapatan melalui rumah sewa telah memutuskan bahawa permohonan Plaintiff diluluskan dan jumlah yang sewajarnya ialah RM400 sebulan, manakala nafkah tahunan pula adalah sebanyak RM300.

Dalam kes ini, dapat dilihat bahawa kaedah pembayaran yang dibuat secara tunai oleh bapa tersebut adalah tidak tetap dan adakalanya terabai. Kaedah pembayaran secara tunai ini bukanlah suatu kaedah yang berkesan dalam pelaksanaan perintah pembayaran nafkah anak.

(2) Bayaran Melalui Akaun Bank

Kaedah pembayaran yang berikutnya ialah bayaran melalui akaun bank anak atau akaun bank ibu sebagai wakil bagi anak yang masih

⁵ Saman No.: 10007-024-10-2003 di Mahkamah Rendah Syariah Gombak Timur.

kecil (Noor Aziah Mohd Awal, 2006). Kaedah ini merupakan kaedah yang dilihat lebih efisien kerana bukti pembayaran serta kemasukan wang dalam akaun anak boleh dibuktikan dengan penyata kewangan daripada bank. Hal ini akan membantu anak atau bekas isteri untuk mengenal pasti kepatuhan bapa dalam menjalankan tanggungjawabnya membayar nafkah anak secara bulanan atau nafkah tahunan dengan kadar yang ditetapkan sepertimana yang diperintahkan oleh mahkamah.

Setelah kadar nafkah telah diputuskan oleh mahkamah sama ada melalui proses *sulh* atau proses perbicaraan, pihak anak perlu mengemukakan maklumat bank secara lengkap kepada mahkamah bagi memudahkan mahkamah mengeluarkan perintah kepada Defendan. Pemohon dalam tuntutan nafkah anak tersebut perlu mengemukakan maklumat seperti nama bank berserta nombor akaun bank yang berkenaan untuk urusan dan tindakan lanjut bapa menunaikan perintah nafkah bermula pada tarikh yang ditetapkan mahkamah.

(3) Bayaran Melalui Perintah Tahanan Pendapatan Tenaga

Perintah Tahanan Pendapatan Tenaga (PTPT) merupakan suatu istilah yang merujuk kepada perintah potongan gaji, pencen, serta keuntungan daripada apa-apa perkongsian atau apa-apa yang bersifat mutlak. Beberapa aspek yang perlu dilihat dalam aplikasi PTPT adalah berkenaan penguatkuasaan serta tanggungjawab majikan dalam penguatkuasaan perintah (Nur Amalina Azman & Mohd Norhusairi Mat Hussin, 2017). Pelaksanaan PTPT adalah berdasarkan sumber kuasa yang diperuntukkan dalam Seksyen 159 Akta Tatacara Mal Mahkamah Syariah (Wilayah-wilayah Persekutuan) 1998 iaitu:

“(1) Suatu perintah bagi pelaksanaan boleh mengarahkan bailif supaya mengambil mana-mana satu atau lebih daripada satu tindakan yang berikut:

(d) menahan pendapatan penghutang penghakiman itu.”

Setelah permohonan penguatkuasaan pembayaran nafkah anak dilaksanakan melalui kaedah PTPT diluluskan oleh mahkamah syariah, peruntukan ini perlu dibaca bersama dengan Akta Perempuan

Bersuami dan Kanak-kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (APBK 1968) agar suatu perintah nafkah tersebut boleh dilaksanakan seluruh semenanjung Malaysia.⁶ Seksyen 7(1) dalam akta ini memperuntukkan:

“Seseorang yang kepadanya sesuatu perintah penahanan pendapatan ditujukan, hendaklah walau apa-apa jua dalam mana-mana undang bertulis yang lain tetapi tertakluk kepada akta ini, mematuhi perintah itu atau, jika perintah itu kemudiannya diubah kepada Seksyen 6, mematuhi perintah itu sebagaimana yang diubah sedemikian”⁷

APBK 1968 ini merupakan akta sivil yang terpakai serta berkuatkuasa bagi majikan yang bukan beragama Islam yang tidak tertakluk padanya undang-undang syariah yang ada.⁸ Berbeza pula di Sabah dan Sarawak, APBK 1968 ini tidak perlu dibaca bersama kerana setiap perintah yang dikeluarkan oleh Mahkamah Syariah Sabah dan Sarawak akan berkuatkuasa dengan tandatangan Ketua Hakim Syarie atau Hakim Syarie atau seorang pegawai yang diberi kuasa oleh mahkamah (Anita Nasrin, 2007). Majikan adalah orang yang bersangkutan dengan pelaksanaan bagi perintah ini ke atas pekerja yang diperintahkan PTPT kepadanya.

Oleh yang demikian, majikan bertanggungjawab untuk memberikan kerjasama dengan perintah yang dikeluarkan bagi memastikan proses potongan gaji pekerja dibuat dengan sewajarnya. Majikan perlu memainkan peranan supaya sesuatu perintah itu dapat dikuatkuasakan. Bagi menguatkuasakan perintah ini selepas daripada perintah dikeluarkan oleh mahkamah, APBK 1968 adalah terpakai kepada majikan tersebut. Seksyen 7(4) dalam akta ini menyatakan:

“Jika orang yang kepadanya suatu perintah penahanan pendapatan ditujukan telah dalam tempoh masa sebulan sebaik hari perintah itu disampaikan kepadanya, bukan pada bila-bila masa merupakan majikan Defendan, dia hendaklah dengan serta merta memberikan notis

⁶ Seksyen 2, Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (Akta 794).

⁷ Seksyen 7, Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (Akta 794).

⁸ Seksyen 14, Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (Akta 794).

bertulis yang bermaksud sedemikian dalam bentuk yang ditetapkan kepada mahkamah”⁹

Berdasarkan peruntukan di atas, mahkamah akan mengemukakan satu perintah khas kepada majikan agar majikan dapat melaksanakan perintah tersebut dalam tempoh-tempoh yang telah ditentukan oleh mahkamah mengikut prosedur yang perlu dipatuhi untuk membuat potongan gaji. Namun, jika didapati majikan telah gagal melaksanakan tanggungjawabnya, Seksyen 8 APBK 1968 memperuntukkan:

- “(1) Jika prosiding yang berhubungan dengan suatu perintah penahanan pendapatan dibawa dalam mana-mana mahkamah, mahkamah itu boleh sama ada sebelum atau pada pendengaran itu:*
- (a) memerintahkan supaya Defendan memberi mahkamah dalam tempoh yang dinyatakan oleh perintah itu, suatu pernyataan yang ditandatangani mengenai:*
 - i. nama dan alamat majikannya, atau setiap majikannya, jika dia mempunyai lebih daripada seorang majikan;”¹⁰*

PTPT boleh dilaksanakan hanya kepada bapa yang mempunyai pendapatan tetap ataupun berkerja sebagai penjawat awam sahaja. Menurut kes *NRI lwn MFM*¹¹ direkodkan bahawa setelah Plaintiff dan Defendan bercerai, anak-anak telah dijaga oleh Plaintiff dan semua perbelanjaan anak-anak ditanggung oleh Plaintiff sepenuhnya. Plaintiff telah memohon kepada mahkamah bagi pembayaran nafkah untuk anak sebanyak RM500 sebulan melalui potongan gaji Defendan. Permohonan Plaintiff diluluskan tanpa kehadiran Defendan. Mahkamah dalam kes ini bertindak meneliti pliding Plaintiff yang menyatakan bahawa Defendan mempunyai pekerjaan dan gaji yang tetap yang membolehkan PTPT dibenarkan.

⁹ Seksyen 7(4), Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (Akta 974).

¹⁰ Seksyen 8(1)(a) Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968.

¹¹ Kes Mal No.: 14600-024-0558-2014 di Mahkamah Rendah Syariah Kuala Lumpur.

Seterusnya dalam kes *RAM Lwn ZAB*¹² pula Plaintiff dan Defendan telah dikurniakan tiga orang anak sepanjang tempoh perkahwinan mereka. Plaintiff telah menuntut nafkah sebanyak RM500 sebulan bagi setiap seorang anak yang menjadikan jumlah keseluruhan tuntutan adalah RM1500 sebulan. Plaintiff mendakwa Defendan seorang yang berkemampuan menyediakan kos sara hidup anak-anak sepertimana dipohon memandangkan pendapatan Defendan adalah stabil iaitu RM3200 sebulan. Manakala cara pembayaran nafkah hendaklah melalui potongan gaji Defendan yang bertugas di Agensi Petroleum Nasional Berhad (PETRONAS). Kes ini telah diselesaikan melalui persetujuan bersama iaitu Defendan membayar nafkah dengan menyediakan barang-barang keperluan dapur anak-anak setiap bulan dan diserahkan kepada Plaintiff. Defendan juga bersetuju membayar upah kepada orang gaji sebanyak RM200 sebulan bagi membantu menguruskan kehidupan anak-anaknya. Bil rumah sebanyak RM100 sebulan turut dipersetujui untuk dibiayai dengan menyerahkan kepada Plaintiff bagi pihak anak-anak. Di samping itu, Defendan bersetuju menanggung kos perbelanjaan anak semasa persekolahan dan ketika menyambut perayaan. Kes ini menunjukkan tuntutan nafkah yang dibuat diselesaikan dengan persetujuan bersama dalam proses *Sulh*.

Selain itu, PTPT bukan terhad kepada potongan gaji sahaja. PTPT juga boleh dibuat terhadap wang pencen bagi pesara kerajaan. Ini kerana jika seseorang bapa telah bersara, maka potongan gaji tidak boleh dilaksanakan. Dalam kes *SSH lwn MHMM*¹³ dan kes *NY lwn MSAH*,¹⁴ Plaintiff telah membuat permohonan mengubah perintah pembayaran nafkah kepada pemotongan pencen kerana Defendan akan bersara. Hal ini kerana perintah pemotongan nafkah melalui potongan gaji tidak dapat dilakukan jika seseorang itu telah bersara berdasarkan prosedur mahkamah.

Setelah diteliti mekanisme pembayaran nafkah anak yang sedia ada pada hari ini, boleh disimpulkan bahawa mekanisme pembayaran nafkah melalui PTPT adalah lebih banyak dipilih oleh pihak-pihak sama ada dalam persetujuan *sulh* mahupun dalam proses perbicaraan.

¹² Kes Mal No.: 10007-024-0052-2005 di Mahkamah Rendah Syariah Daerah Gombak Timur.

¹³ Kes Mal No.: 14100-022-0599-2013, Mahkamah Rendah Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.

¹⁴ Kes Mal No.: 14600-022-0339-2013, Mahkamah Rendah Syariah Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur.

Hal ini menunjukkan potongan gaji atau pensen yang dibuat tersebut lebih mengikat kepada pihak bapa dalam melaksanakan tanggungjawabnya.

Walau bagaimanapun, kajian ini mendapati bahawa kaedah pembayaran melalui PTPT adalah tidak termasuk potongan KWSP. Berdasarkan penelitian, PTPT boleh dikembangkan lagi pelaksanaannya dengan membenarkan potongan KWSP sebagai salah satu cara pelaksanaan pembayaran nafkah anak bagi pihak bapa yang merupakan pencarum kepada KWSP. Tabung caruman KWSP adalah suatu tabung yang boleh dikeluarkan bagi maksud harta kepada perkahwinan, sekaligus membantu mengurangkan beban hutang penghakiman ataupun kos sara hidup yang tinggi pada hari ini. Hal ini kerana potongan KWSP adalah merupakan suatu kaedah yang membolehkan potongan dibuat berdasarkan akaun caruman wajib seseorang pencarum. Oleh itu, isu ketidakpatuhan majikan, pertukaran tempat kerja, atau majikan bukan seorang yang beragama Islam tidak akan timbul kerana potongan KWSP yang dilaksanakan akan dilindungi oleh Akta KWSP yang terpakai kepada semua pencarum yang terdiri daripada sebilangan besar pekerja di Malaysia.

KUMPULAN WANG SIMPANAN PEKERJA SEBAGAI ALTERNATIF PEMBAYARAN NAFKAH ANAK

KWSP menyediakan sistem yang efisien dan cekap bagi memastikan para majikan membuat caruman kepada pekerja mereka. Ini merupakan sebahagian daripada tanggungjawab moral dan kewajipan undang-undang yang ditetapkan kepada majikan dan pekerja (Mohamed Naim et al., 2002). Tanggungjawab ini merupakan sebahagian usaha kerajaan dalam melindungi pekerja khususnya pekerja di sektor swasta untuk menghadapi usia pensen mereka. Perubahan-perubahan dasar yang berlaku seperti Skim i-Suri dan i-Sinar (pengeluaran khas sewaktu musim pandemik Covid-19) memperlihatkan dinamik dasar dan polisi KWSP. Apa yang penting adalah kebajikan dan masa depan pencarum serta ahli keluarga mereka tidak terabai.

Bahagian ini akan membincangkan mekanisme alternatif pembayaran nafkah anak melalui potongan KWSP. Hal ini penting untuk memastikan seseorang bapa tidak terlepas dari tanggungjawabnya dengan adanya suatu kaedah yang lebih efisien yang boleh

menjamin perintah nafkah anak dipatuhi. Kos sara hidup pada hari ini sangat tinggi dan keadaan ini memungkinkan potongan gaji bapa akan membebankan lagi isi rumah, tambahan pula bapa juga bertanggungjawab untuk memastikan perbelanjaan harian lain ditunaikan. Oleh kerana KWSP merupakan salah satu simpanan wajib bagi pekerja, pengkaji berpandangan bahawa beban bapa boleh dikurangkan dengan menggunakan alternatif ini, tanpa menggunakan wang tunai bulanan yang lain.

Daripada analisis yang dilakukan, didapati bahawa usia pencen bukanlah satu-satunya cara wang KWSP boleh dikeluarkan. Terdapat pelbagai cara lain yang dibenarkan oleh undang-undang dan peraturan KWSP untuk pencaharum mengeluarkan wang simpanannya. Bahkan inisiatif kekeluargaan yang dilaksanakan oleh KWSP merupakan satu usaha yang baik untuk mengukuhkan kewangan dalam institusi kekeluargaan. Meskipun inisiatif kekeluargaan ini dilihat dari aspek “caruman” sahaja, tetapi bukanlah sesuatu yang mustahil untuk inisiatif ini diperluaskan termasuk dalam “pengeluaran” KWSP pula.

Dalam menganalisis suatu alternatif, terdapat beberapa peruntukan dalam akta ini yang boleh digunakan dengan pentafsiran yang baharu atau lebih luas oleh institusi kehakiman termasuk mahkamah syariah serta KWSP sendiri dalam merealisasikan potongan KWSP sebagai alternatif pembayaran nafkah anak.

Akta KWSP 1991 dibawah Seksyen 53A telah memperuntukkan:

“(1) Walau apa pun Seksyen 51, apabila suatu perintah dikeluarkan oleh suatu mahkamah bahawa sebahagian daripada jumlah wang yang ada pada kredit seseorang ahli Kumpulan Wang adalah merupakan harta perkahwinan, Lembaga boleh, selepas disampaikan perintah yang dimeterai, memindahkan jumlah wang itu sebagaimana yang diperintahkan oleh mahkamah itu daripada akaun ahli Kumpulan Wang itu ke dalam akaun penerima yang dinamakan dalam perintah itu tertakluk kepada apa-apa terma dan syarat sebagaimana yang ditetapkan oleh Lembaga.”

Kajian ini berpandangan tafsiran harta perkahwinan dalam peruntukan ini boleh diperluaskan tafsirannya oleh hakim di mahkamah syariah

sebagai harta yang boleh dikeluarkan melalui perintah yang diputuskan. Harta yang boleh dikeluarkan ini adalah merujuk kepada harta milik pencarum khususnya bapa sebagai salah satu terma dan syarat yang diluluskan bagi pemotongan sebahagian daripada wang simpanan KWSP sebagai kaedah pembayaran nafkah anak.

Selain itu, perlu dijelaskan juga bahawa maksud bagi klausa yang dinyatakan dalam peruntukan ini iaitu “apabila suatu perintah dikeluarkan oleh suatu mahkamah” sama ada termasuk perintah yang dikeluarkan oleh mahkamah syariah atau sebaliknya. Aspek ini membolehkan mahkamah syariah terbuka untuk mengeluarkan perintah tersebut kerana peruntukan tersebut tidak dihususkan kepada mana-mana mahkamah yang khas atau tertentu. Berdasarkan peruntukan Seksyen 54(6) Akta KWSP 1991 yang menyatakan:

“Walau apa pun Subseksyen (1) dan tertakluk kepada Subseksyen 59(2), Lembaga boleh membenarkan permohonan seseorang ahli Kumpulan Wang untuk mengeluarkan sebahagian daripada amaun yang ada pada kreditnya mengikut apa-apa terma dan syarat yang ditetapkan oleh Lembaga jika Lembaga berpuas hati bahawa:

- (a) ahli Kumpulan Wang itu telah mencapai umur lima puluh tahun;*
- (b) ahli Kumpulan Wang itu telah membeli atau membina rumah;*
- (ba) ahli Kumpulan Wang itu telah menjual rumah yang dibeli atau dibinanya dengan menggunakan pengeluaran di bawah perenggan (b) dan kemudiannya dia telah membeli atau membina rumah yang lain;*
- (c) ahli Kumpulan Wang itu telah membeli atau membina rumah dan telah mengambil pinjaman di bawah perenggan 26(1)(f) untuk pembelian atau pembinaan rumah itu;*
- (d) ahli Kumpulan Wang itu telah membeli atau membina rumah dan telah mengambil pinjaman dan rumah itu telah digadaikan sebagai cagaran untuk pinjaman itu;*
- (da) ahli Kumpulan Wang itu telah menjual rumah yang telah digadaikan sebagai cagaran bagi pinjaman di bawah perenggan (d) dan dia kemudiannya -*

- (i) *telah membeli atau membina rumah yang lain dan telah mengambil pinjaman lain dan rumah baharu itu telah digadaikan sebagai cagaran bagi pinjaman lain; atau*
- (ii) *telah membeli rumah daripada Perbadanan Perumahan Rakyat 1Malaysia dan telah mengambil pinjaman lain dan rumah baharu itu telah digadaikan sebagai cagaran bagi pinjaman lain itu;*
- (db) *ahli Kumpulan Wang itu telah membeli rumah daripada Perbadanan Perumahan Rakyat 1Malaysia dan telah mengambil pinjaman dan rumah itu telah digadaikan sebagai cagaran untuk pinjaman itu;*
- (e) *ahli Kumpulan Wang itu tidak mengambil pinjaman untuk membeli atau membina rumah tetapi isteri atau suami ahli Kumpulan Wang itu telah membeli atau membina rumah dan telah mengambil pinjaman dan rumah itu telah digadaikan sebagai cagaran untuk pinjaman itu;*
- (f) *ahli Kumpulan Wang itu atau mana-mana orang lain yang diluluskan oleh Lembaga memerlukan pembiayaan perubatan;*
- (g) *ahli Kumpulan Wang itu memerlukan pembiayaan untuk pengajian tinggi bagi dirinya sendiri atau bagi anaknya.*
- (ga) *ahli Kumpulan Wang itu beragama Islam telah menerima surat tawaran daripada Lembaga Tabung Haji untuk menunaikan haji dan memerlukan pembiayaan bagi menampung kos menunaikan haji.”*

Merujuk kepada peruntukan undang-undang yang disenaraikan di atas, suatu kepentingan yang berkait dengan hal-hal peribadi seperti perubatan, pendidikan anak, perumahan serta hukum syarak adalah diambil kira sebagai syarat-syarat yang ditetapkan sebagai terma yang diluluskan oleh Lembaga KWSP untuk dibuat potongan sebahagian daripadanya. Maka, tidak mustahil bagi tuntutan nafkah anak ini untuk menjadi salah satu terma baharu yang boleh dipertimbangkan kepentingan dan kelebihan yang ada seterusnya pihak Lembaga KWSP berpuas hati untuk meluluskan potongan tersebut dibuat.

Selain itu berdasarkan peruntukan Seksyen 54(7) Akta KWSP 1991 yang menyatakan “*walaupun Subseksyen 54(6), Menteri boleh, jika difikirkannya suai manfaat dan selepas berunding dengan Lembaga, melalui perintah yang disiarkan dalam Warta, menambah, mengubah atau mengubahsuaikan maksud yang baginya seseorang ahli Kumpulan Wang boleh membuat pengeluaran di bawah Subseksyen (6)*”.¹⁵ Maka selain daripada mengikut apa-apa terma dan syarat yang ditetapkan oleh Lembaga dinyatakan dalam Seksyen 54(6), potongan KWSP sebagai kaedah pembayaran nafkah anak juga boleh dikuatkuasakan dengan rundingan serta nasihat daripada pihak yang berwajib seperti pemerintah sebagai pendukung kepada usaha tersebut. Dengan adanya rundingan di peringkat yang lebih tinggi kepada alternatif tersebut, tentu sekali pelaksanaan dasar baharu atau alternatif tambahan dalam undang-undang yang berkuatkuasa akan lebih berkesan dan terlaksana.

Cadangan di atas merupakan mekanisma jangka panjang yang boleh dibuat oleh pihak berwajib sama ada pihak kerajaan mahupun pihak KWSP sendiri. Tidak dinafikan cadangan tersebut memerlukan kepada pindaan undang-undang ataupun tafsiran yang baharu oleh Hakim Mahkamah Syariah. Meskipun ia melibatkan prosedur undang-undang yang tertentu dan mungkin mengambil masa yang lama untuk direalisasikan, namun ia bukanlah sesuatu yang mustahil untuk dilaksanakan. Jika pelbagai tambahan pengeluaran boleh dilakukan melalui pindaan atau penambahan pada Seksyen 54(6) Akta KWSP 1991, tentunya pindaan untuk memasukkan pengeluaran kerana membayar nafkah anak boleh dilakukan. Jika pindaan ini dibuat, ia bukan sahaja memanfaatkan masyarakat Islam di Malaysia, tetapi turut memberikan manfaat kepada masyarakat bukan Islam yang tentunya turut menghadapi masalah dalam pembayaran nafkah anak.

Pengeluaran caruman dalam tempoh dan jumlah tertentu sebagaimana yang dibenarkan oleh KWSP seperti pengeluaran i-Sinar juga boleh dilaksanakan sebagai mekanisma jangka pendek khususnya untuk pencarum yang mempunyai tunggakan nafkah yang lama. Pengeluaran i-Sinar ialah pengeluaran yang dikhususkan kepada pencarum KWSP yang terjejas kerana pandemik Covid-19.¹⁶ Pengeluaran yang dibenarkan melalui Skim i-Sinar ini melibatkan duit pencarum dalam

¹⁵ Seksyen 54(7) Akta Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) 1991.

¹⁶ <https://isinar.kwsp.gov.my/faq> diakses pada 9/12/2021.

Akaun 2 sahaja. Tujuan pengeluaran i-Sinar ini adalah untuk membantu para pencarum KWSP meneruskan kelangsungan hidup. Pengeluaran ini sangatlah penting bagi memenuhi hak dan keperluan asas anak-anak yang mungkin terjejas akibat ketiadaan nafkah daripada bapa. Pengeluaran ini menunjukkan fleksibiliti dalam dasar-dasar KWSP jika terdapat keperluan yang menyentuh kebajikan dan kelangsungan hidup pencarum. Dasar ini boleh diperluaskan dalam pembayaran nafkah yang bertujuan untuk menjaga kebajikan dan kelangsungan hidup ahli keluarga yang menjadi tanggungan pencarum dari segi undang-undang dan hukum syarak.

ANALISIS PELAKSANAAN POTONGAN KUMPULAN WANG SIMPANAN PEKERJA SEBAGAI NAFKAH ANAK

Perkara yang sangat penting dalam perbincangan kepada alternatif ini adalah bagaimanakah bentuk pelaksanaan yang boleh serta perlu dijalankan bagi memastikan potongan Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) lebih efektif dan berjalan lancar. Pelaksanaan potongan KWSP adalah bergantung dan tertakluk kepada terma-terma yang telah ditetapkan oleh KWSP dan terikat kepada yang mencarum sahaja. Menurut Tuan Raziman Yaacob yang menyatakan bahawa:

“Saya berpendapat perintah boleh dikeluarkan oleh mahkamah, namun pelaksanaannya perlu dikaji dengan lebih lanjut. Namun ia bukan sesuatu yang mustahil. Ini kerana tidak guna mahkamah mengeluarkan perintah namun tidak boleh dilaksanakan oleh pihak berkaitan. Walau bagaimanapun, perintah ini sangat penting untuk membela hak anak-anak”¹⁷.

Responden bersetuju bahawa perintah pemotongan wang KWSP adalah suatu keperluan khususnya bagi anak-anak yang tidak mendapat nafkah kerana kecuaian pihak bapa. Namun, pelaksanaan potongan tersebut perlu dikaji dengan lebih terperinci supaya perintah mahkamah syariah boleh dilaksanakan dalam konteks potongan KWSP ini. Tuan Mohd Sufian Zakaria pula menyatakan bahawa:

“Saya melihat potongan KWSP ini sebagai suatu idea yang efektif untuk menjadi alternatif kepada pelaksanaan

¹⁷ Dalam temubual penyelidikan bersama Peguam Syarie Tuan Mohd Raziman Mohd Yaakub, pada 17 Mei 2018 di Tetuan Raziman & Co.

perintah nafkah anak. Ia boleh dilaksanakan seumpama PTPT atau meluaskan praktis PTPT kepada potongan KWSP pula. Ini tentunya sangat membantu pihak bapa yang sudah mempunyai banyak komitmen lain dan boleh mengelakkan beban hutang kepada bapa. Berapa ramai anak-anak di luar sana yang terabai hak nafkah mereka kerana sikap culas bapa untuk memberikan nafkah yang tentunya menjejaskan kehidupan mereka. Pihak kerajaan dan KWSP perlu melihat alternatif ini dan mengambil langkah-langkah perlu bagi merealisasikan perkara ini.¹⁸

Responden bersetuju bahawa pemotongan KWSP merupakan satu alternatif yang baik sebagai sebahagian mekanisme pembayaran nafkah. Perintah ini boleh dikembangkan seumpama PTPT khususnya apabila pihak bapa mempunyai komitmen bulanan yang tinggi sehingga tidak mampu melunaskan tanggungjawab menafkahi anak-anak daripada perkahwinan terdahulu. Kesemua responden yang ditemubual bersetuju bahawa potongan KWSP merupakan satu mekanisme yang boleh dikembangkan dalam perintah nafkah. Ini kerana sememangnya terdapat anak-anak yang terjejas kehidupan mereka kerana ketiadaan wang yang cukup sedangkan bapa mereka mempunyai caruman di KWSP.

Potongan KWSP boleh dilaksanakan secara telus dengan adanya undang-undang yang mengawal serta menjamin kepatuhan pencarum termasuklah majikan. Sekiranya majikan gagal mencarum kepada KWSP ia dianggap menyalahi undang-undang. Seksyen 43(2) Akta KWSP 1991 menyatakan bahawa:

“Mana-mana orang yang menjadi seorang majikan yang gagal, dalam apa-apa tempoh sebagaimana yang ditetapkan oleh Menteri, untuk membayar kepada Kumpulan Wang apa-apa caruman yang dia bertanggungjawab di bawah Akta ini untuk membayar berkenaan dengan atau bagi pihak mana-mana pekerja berkenaan dengan mana-mana bulan melakukan suatu

¹⁸

Dalam temubual penyelidikan secara atas talian bersama dengan Tuan Mohd Sufian Md Zakaria, pada 30 Jun 2021.

kesalahan dan, apabila disabitkan, boleh dipenjarakan selama satu tempoh yang tidak melebihi tiga tahun atau didenda tidak melebihi sepuluh ribu ringgit atau kedua-duanya”.

Selain itu, majikan dituntut untuk membuat caruman yang tidak lewat sebaliknya mengikut masa yang telah ditetapkan. Seksyen 45(3) menyatakan;

“Walau apa pun Seksyen 49, jika majikan gagal membayar apa-apa caruman yang kena dibayar dalam apa-apa tempoh sebagaimana yang ditetapkan oleh Menteri, majikan itu hendaklah, sebagai tambahan kepada caruman itu, bertanggung untuk membayar dividen ke atas caruman itu pada kadar dan mengikut apa-apa cara dan pengiraan yang ditentukan oleh Lembaga”,

Dengan adanya peruntukan tersebut, caruman KWSP merupakan suatu caruman yang sangat efisien dalam memastikan tiap-tiap simpanan dilakukan secara sistematik dan cekap. Oleh itu, kajian ini menunjukkan bahawa potongan KWSP bagi pembayaran nafkah anak juga boleh dilaksanakan dengan baik tanpa adanya permasalahan di peringkat majikan yang enggan memberikan kerjasama bagi kaedah potongan gaji (PTPT).

Menurut kajian yang dijalankan ke atas PTPT telah disenaraikan beberapa permasalahan serta kelemahan dalam pelaksanaannya (Nur Amalina Azman & Mohd Norhusairi Mat Hussin, 2017). Antara faktor tersebut ialah perintah lambat dilaksanakan terutamanya bagi sektor kerajaan. Hal ini kerana bagi sektor kerajaan proses potongan gaji perlu mengikut prosedur-prosedur tertentu dan biasanya akan mengambil masa dua bulan daripada perintah yang dikeluarkan. Dalam sektor swasta pula, PTPT akan menghadapi masalah jika seseorang itu bertukar majikan dan tempat kerja. Hal ini kerana perintah yang dikeluarkan kepada majikan terdahulu tidak dapat dikuatkuasakan ke atas majikan yang baharu. Selain itu, isu yang timbul dalam pelaksanaan PTPT adalah jika majikan tidak beragama Islam yang tentunya tidak tertakluk kepada perintah mahkamah syariah. Oleh itu, majikan boleh untuk tidak mematuhi perintah yang dikeluarkan oleh mahkamah syariah. Namun, menurut Suruhanjaya Syarikat Malaysia tiada istilah syarikat milikan orang Islam atau

sebaliknya, mahkamah boleh untuk mensabitkan kesalahan ke atas syarikat yang tidak mematuhi perintah yang dikeluarkan. Setelah penelitian dibuat ke atas PTPT, kajian ini mendapati bahawa perlunya kepada alternatif baharu dalam menguatkuasakan lagi perintah nafkah anak di mahkamah syariah.

Selain itu, urusan berkenaan pelaksanaan nafkah anak bagi orang Islam merupakan urusan syarak. Oleh itu, kajian ini mencadangkan peranan Jawatankuasa Penasihat Syariah KWSP diperluaskan dengan melakukan penelitian terhadap aspek ini. Lembaga KWSP dibawah bidang kuasanya boleh melantik penasihat syariah berdasarkan Seksyen 23C dan berfungsi sebagaimana yang diperuntukkan di bawah Seksyen 23B iaitu:

- “(a) untuk menentukan pemakaian prinsip Syariah mengenai apa-apa perkara yang berhubungan dengan akaun ahli Kumpulan Wang yang pemilihannya di bawah Seksyen 43A telah berkuat kuasa;*
- (b) untuk menasihati Lembaga dan Panel Pelaburan mengenai apa-apa perkara yang berhubungan dengan Syariah dan pemakaian prinsip Syariah mengenai apa-apa perkara yang berhubungan dengan akaun ahli Kumpulan Wang yang pemilihannya di bawah Seksyen 43A telah berkuat kuasa;*
- (c) apa-apa fungsi lain sebagaimana yang ditetapkan oleh Lembaga”.*¹⁹

Dengan adanya Jawatankuasa Penasihat Syariah dalam KWSP sedikit sebanyak boleh membantu mengembangkan lagi peranan mereka dalam mengkaji keperluan pemotongan KWSP sebagai mekanisme alternatif pembayaran nafkah anak selain daripada fungsi-fungsi yang disebutkan dalam peruntukan di atas.

KESIMPULAN

Cadangan pelaksanaan potongan KWSP sebagai kaedah alternatif untuk pembayaran nafkah anak di mahkamah syariah perlu

¹⁹ Seksyen 23B Akta Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) 1991.

diketengahkan bagi memelihara hak anak-anak. Sungguhpun cadangan ini bukanlah suatu penyelesaian yang tuntas khususnya kepada penanggung nafkah yang bekerja sendiri, tetapi sekurangnya cadangan ini boleh membantu mengurangkan risiko pengabaian nafkah terhadap anak-anak yang perlukan perbelanjaan untuk menjalani kehidupan seharian yang normal. Kajian lanjutan boleh dilaksanakan bagi membuat analisis yang lebih terperinci termasuk mencadangkan pindaan undang-undang yang lebih mantap khususnya untuk menjaga kebajikan anak-anak yang sedang membesar. Cadangan ini akan mampu memperlihatkan imej mahkamah syariah sebagai suatu institusi yang sentiasa relevan dan tidak terhad kepada amalan yang sedia ada sahaja. Akhir sekali, kajian ini turut menyimpulkan bahawa potongan bagi KWSP ini adalah tetap terikat dengan Akta KWSP yang telah disenaraikan keadaan-keadaan atau terma dan syarat bagi potongan KWSP dibuat. Sehubungan itu dapatan kajian ini mencadangkan “pembayaran nafkah anak melalui perintah mahkamah” menjadi salah satu klausa atau syarat yang diterima bagi potongan sebahagian caruman oleh Lembaga KWSP.

PENGHARGAAN

Penyelidikan ini disokong oleh Kementerian Pendidikan Tinggi (KPT) menerusi Skim Geran Penyelidikan Fundamental (FRGS), kod projek geran: FRGS/1/2020/SSI0/UM/02/2.

RUJUKAN

- Abdul Muiz Tamyas & Mohd Norhusairi Mat Hussin. (2020). Pelaksanaan Kad Radha`ah sebagai alternatif penjagaan nasab keturunan dan anak susuan oleh Jabatan Agama Islam Selangor. *Jurnal Kanun*. Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Ahmad Hidayat Buang. (2007). *Status dan hak anak dalam Undang-undang Islam di Malaysia. Prinsip dan Amalan* (ed.). Universiti Malaya.
- Ahmad Ibrahim. (1999). *Undang-Undang keluarga Islam di Malaysia*. LexisNexis.
- Akta Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) 1991.
- Akta Perempuan Bersuami dan Kanak-Kanak (Penguatkuasaan Nafkah) 1968 (Akta 794).
- Akta Undang-Undang Keluarga Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1994

- Alias Azhar, Harlida Abdul Wahab & Ahmad Munir Ishak. (2015). *Hak asasi pekerja menurut persektif Islam dan undang-undang*. Universiti Utara Malaysia.
- al-Syarbainī & Shams al-Dīn Muḥammad bin al-Khatīb. (1697). *Mughnī alMuḥtāj Ila Ma'rifat Ma'anī Alfāz al-Minhāj*. Dār al-Ma'rifah.
- al-Zuhaylī & Wahbah. (1985). *al-Fiqh al-Islāmī wa Adillatuhu*, Vol. 7. Damsyiq: Dār al-Fikr.
- Anita Nasrin. (2007). Konflik bidang kuasa Mahkamah Anak Negeri dan Mahkamah Syariah Sabah. (*Disertasi Sarjana*). Universiti Malaya.
- Bahiyah Ahmad, Raihanah Hj. Azahari, Asmak Ab Rahman & Mazni Abdul Wahab. (2020). Assessing the rate of child maintenance (financial support) from a Shariah perspective the case of Malaysia, Al-Jamiah. *Journal of Islamic Studies*, 58(2). <https://doi.org/10.14421/ajis.2020.582.293-322>
- Cawangan Penyelidikan Syariah, Bahagian Penyelidikan, Jabatan Kemajuan Malaysia. (2005). Hukum Menjadikan Caruman Kumpulan Wang Simpanan Pekerja (KWSP) sebagai harta sepencarian. http://www.myjurnal.my/filebank/published_article/33878/Article_4.PDF
- Daud Mohammad. (2006). Nafkah: Permasalahan dan penyelesaian. Dalam Abdul Monir Yaacob dan Siti Shamsiah Md Supi. (2006). *Manual undang-undang keluarga Islam*. Institut Kefahaman Islam Malaysia.
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia. (2015). *Kompilasi Pandangan Hukum Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia*. Cetakan ke-5.
- Kadir, R., Mokhlis, S., & Kahar, R. (2020). Child visitation rights in practice. *UUM Journal of Legal Studies*, 11(1), 95-115.
- Kadir, R., Abdullah, R., & Mokhlis, S. (2021). Understanding why mothers can lose child custody in Malaysia. *UUM Journal of Legal Studies*, 12(1), 1-25.
- Marhayu Abdul Jamal. (2010). Masalah Penguatkuasaan Perintah Mahkamah Dalam Kes Mal di Mahkamah Tinggi Syariah Kuantan, Pahang. *Tesis Sarjana*. Universiti Malaya.
- Mahmood Saedon Awang Othman. (1998). Hak Kanak-Kanak Menurut Pandangan Islam. *alAhkam Jilid 6 Undang-undang Keluarga dan Pentadbiran Harta Wakaf*, (Ed.). Ahmad Ibrahim et al. Dewan Bahasa Pustaka.
- Mohamad Som Sujimon & Abdul Basir Mohamad. (2007). *Fikah kekeluargaan*. Universiti Islam Antarabangsa Malaysia.

- Mohamed Naim, Asmadi Ahmad & Muhammad. (2002). Wang simpanan KWSP suatu analisa menurut perspektif perundangan Islam. *Project Report*. Universiti Utara Malaysia.
- Mohd Amir Haji Arifin @ Mohd Rifin & Jamalluddin Hashim. (2017). Fungsi penguatkuasaan dan pelaksanaan perintah nafkah bahagian sokongan keluarga Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia: Menurut perspektif Maqasid al-Shariah. *Kertas kerja dibentangkan di International Seminar on Islamic Jurisprudence in Contemporary Society 2017 (ISLAC), The Social Harmony Through Islamic Law, anjuran Universiti Sultan Zainal Abidin, 4-5 Mac*. Terengganu.
- Mohd Nadzri Abdul Rahman Ibrahim. (2010). *Undang-undang Tatacara Mal Mahkamah Syariah prinsip dan amalan*. Karya Kreatif Resources.
- Mohd Norhusairi Mat Hussin & Mohd Zaidi Daud. (2020). Sejarah dan perkembangan amalan pembahagian harta sepencarian dalam masyarakat Islam di Malaysia. *Journal of Al-Tamaddun*, 15(2), 95-113.
- Mohd Raziman Haji Ya'kub. (2018). *Temubual bersama Peguam Syarie*. Tetuan Raziman & Co. (Temubual melalui panggilan Telefon).
- Mohd Sufian Md Zakaria (2021). *Temubual Bersama Peguam Syarie*. Tetuan Hafiz Sufian & Co. (Temubual dalam talian).
- Mohd Sabree Nasree, Mohd Shauqi Saiful Suhardi & Mohamad Afandi Md Ismail. (2020). Hak isteri selepas perceraian menurut undang-undang keluarga Islam di Malaysia: Analisis faktor penghalang memperolehnya. *Journal of Law & Governance*, 3(1), 42-58.
- Nik Noraini Nik Badli Shah. (1992). *Undang-Undang keluarga: Nafkah dan hak-hak kewangan lain*. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Noor Aziah Mohd Awal. (2006). Nafkah anak: Kedudukannya di sisi undang-undang di Malaysia. Dalam Abdul Monir Yaacob dan Siti Shamsiah Md Supi. *Manual Undang-Undang Keluarga Islam*. Institut Kefahaman Islam Malaysia.
- Nur Amalina Binti Azman & Mohd Norhusairi Mat Hussin. (2017). Perintah tahanan pendapatan tenaga: Satu tinjauan literatur. *Journal of Shariah Law Research*, 2(1), 121-134.
- Ordinan Mahkamah Syariah Sarawak 2001 (Ordinan No. 42 2001).
- Syalabī & Muhammad Muṣṭafā. (1993). *Ahkām al-Ushr fī al-Islām Dirāsah Muqāranah bayna Fiqh al-Madhāhib al-Sunniyah wa al-Madhhab al-Ja'farī wa al-Qānūn*. Dār al-Jām'iyah.

- Zaydān & ‘Abd al-Karīm. (1993). *al-Mufaṣṣal fī Ahkām al-Marāh wa al-Bayt al-Muslim fī Syarī‘ah al-Islāmiyah*, vol. 10. Muasasah ar-Risālah.
- Zaini Nasoha. (2009). Cabaran penguatkuasaan dan pelaksanaan perintah nafkah di Mahkamah Syariah Negeri Selangor dari perspektif Peguam Syarie. *Jurnal Undang-Undang dan Masyarakat*. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zaini Nasohah & Suwaid Tapah. (2002). Analisis Pelaksanaan Prosiding Saman Penghutang Penghakiman dalam Penguatkuasaan Perintah Pembayaran Nafkah: Kajian Kes Mahkamah Syariah Negeri Selangor. *Jurnal Undang-undang*, no 15.